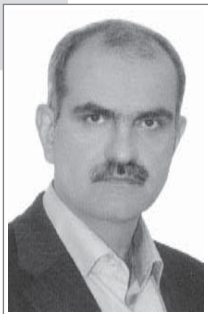

دکتر بهنام اسماعیلی

بهمن ماه سال ۶۷ اولین شماره ماهنامه رازی منتشر شد. چگونگی شکل‌گیری و ایده‌هایی که منجر به تجمع گروهی از بهترین همکاران برای شروع انتشار نشریه رازی بوده است خود موضوع جالب و جذابی است که حتماً سردبیر و یا مدیرمسئول نشریه رازی در این ویژه‌نامه به آن پرداخته‌اند. نشریه رازی از نظر مدت زمان و تداوم انتشار در بین کلیه نشریات علمی - پزشکی وضعیتی بی‌نظیر دارد. حتی در بین نشریات غیرپزشکی نیز تعداد نشریاتی که تداوم انتشار داشته و به شماره ۲۰۰ رسیده باشند انگشت شمارند. البته این مقایسه‌ای است بین ماهنامه‌ها. به هر حال صاحب امتیاز نشریه دکتر محمد صدر، در سرمقاله شماره یک، خط‌مشی‌های فعالیت رازی و اهداف آن را تبیین و تعیین کرده‌اند. نکاتی که همواره سرلوحه‌ی فعالیت‌های نشریه رازی بوده و هیچ‌گاه در تعهدات نشریه نسبت به خوانندگان و اهداف آن خللی وارد نشده است. نشریه رازی در عین حال تنها ماهنامه منظمی است که برای قشر داروساز

منتشر می‌شود. خوشبختانه نشریات دارویی دیگری هم برای داروسازان در زمینه داروسازی منتشر می‌شوند ولی هیچ کدام از آنها از نظر محتوی و گستردگی مباحث علمی و اجتماعی هرگز در سطح و اندازه نشریه رازی نبوده‌اند. به خصوص که عدم تداوم انتشار سایر نشریات به علل عدیده ارزش و اهمیت کار نشریه رازی و نظم شانزده ساله انتشار آن را دوچندان می‌کند. نشریه رازی پایه و اساس فعالیت خود را از ابتدا در پخش رازی گذاشت. این تداوم پشتیبانی پخش از نشریه به تعهد مدیران این واحد به جامعه پزشکی و به خصوص جامعه داروسازی کشور برمی‌گردد. شروع کار نشریه رازی خوشبختانه با جمعی از اساتید دانشگاهی پایه‌گذاری شده است. گروهی که هنوز هم شاکله اصلی گروه نویسندگان نشریه را تشکیل می‌دهند، طی این سالها تعدادی از همکاران به دلایلی از این جمع جدا شده‌اند ولی همیشه یاد آنان در ذهن شورای سردبیری و نویسندگان نشریه وجود داشته و همیشه منتظر روزی هستیم که دوباره این دوستان را در جمع خود ببینیم. در مدت این شانزده سال تعدادی از دوستان همکار و نویسنده که با رازی همکاری داشته‌اند از بین ما رفته و به دیار باقی پیوسته‌اند. یاد آن‌ها را هم گرامی می‌داریم. در جلسه هیات تحریریه نشریه رازی در اردیبهشت ماه سال جاری، تصمیم گرفته شد که به مناسبت دویستمین شماره نشریه رازی، شماره ویژه‌ای چاپ شود تا بتوانیم نگاهی به شانزده سال فعالیت نشریه رازی و آنچه بر ما گذشته است بیاندازیم. در واقع همانند شماره صد، شماره دویست که هم اکنون در دست دارید ویژه‌نامه‌ای است استثنایی که کلیه دست‌اندرکاران نشریه بر حسب وظیفه و نقش خود در نشریه به بررسی اجمالی آنچه طی این سال‌ها گذشته است و تغییرات حاصله در نشریه و محتوای نشریه پرداخته‌اند.

نگاهی به بخش اجتماعی نشریه رازی و محتوای آن طی شانزده سال فعالیت نشریه و خلاصه آنچه طی این مدت در این بخش به شما خوانندگان گرامی عرضه شده است، هدف این مقاله است. امید که حق مطلب به درستی ادا شده باشد. در این مقاله ۱۹۵ شماره نشریه رازی که تا زمان تهیه این مطلب به زیور طبع آراسته شده بودند، مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

رازی از بدو تولد نشریه‌ای علمی-اجتماعی بوده است. لذا تقریباً در تمامی این سال‌ها بخش ثابتی به مطالب اجتماعی اختصاص یافته و مطالب مرتبط با داروسازی، داروسازان و یا دراوخانه‌ها در این بخش به چاپ رسیده‌اند. ابتدأ اجازه دهید ببینیم بخش اجتماعی رازی طی این سال‌ها از همکاری چه کسانی

بهره‌مند بوده است. خوشبختانه تعداد زیاد افرادی که نام آن‌ها در این ۱۹۵ شماره در بخش اجتماعی به عنوان نویسنده آورده شده است، نشان می‌دهد که مطالب و عنوان‌های چاپ شده در بخش اجتماعی به شدت مورد توجه بوده‌اند و انگیزه زیادی به سایر همکاران داده تا دست به قلم شده و نظرات و اعتقادات خود را در زمینه‌های مختلف برای نشریه ارسال کنند.

موضوع دوم این است که در این ۱۹۵ شماره بخش اجتماعی چه حجمی از نشریه را به خود اختصاص داده است. همان‌طور که گفته شد شماره اول رازی در بهمن ماه سال شصت و هفت چاپ شد که دارای ۸ صفحه در بخش اجتماعی است. مقایسه رشد تولید دارو در ایران از دکتر علی منتصری، طنز نیشدارو از دکتر روشن ضمیر با اسم مستعار ف. ر. راوی و جهان داروساز در سالی که گذشت از دکتر مهران روزبهرانی مطالب بخش اجتماعی اولین شماره رازی را تشکیل می‌دهند که نمایانگر این واقعیت است که رازی از ابتدا مسایل بازار دارویی ایران را در کنار بازار دارویی جهان مدنظر قرار داده و چاپ طنز در شماره اول نیز نشان می‌دهد که تنها مسایل روزمره و آماری و مشکلات و مسایل جامعه داروسازی ایرانی مورد نظر مسئولین نشریه نبوده و در واقع نشریه از ابتدا گستره‌ای وسیع‌تر از آنچه به نظر می‌رسد را مورد توجه قرار داده است. هر آنچه که به دارو و داروساز مربوط می‌شده است حتی اگر مستقیماً با دارو و درمان ارتباطی نداشته باشد. در مدت انتشار رازی شماره‌هایی داشته‌ایم که کل و یا بخش اعظم مطالب اجتماعی بوده‌اند مانند ویژه‌نامه‌های شهریور ماه و یا شماره‌هایی که به عللی تماماً علمی بوده‌اند و از مطالب اجتماعی در آن‌ها خبری نیست. از نظر آماری ۱۱ شماره رازی بین ۱۰ - ۰ صفحه، ۱۷ شماره بین ۲۰ - ۱۰ صفحه مطالب اجتماعی داشته‌اند. در حالی که ۶۰ شماره رازی با ۳۰ - ۲۰ صفحه و ۵۶ شماره نیز با ۴۰ - ۳۰ صفحه مطلب اجتماعی به چاپ رسیده‌اند. ۳۰ شماره رازی ۵۰ - ۴۰ صفحه و ۲۱ شماره نیز افزون بر ۵۰ صفحه مطلب اجتماعی داشته‌اند. در ۸ شماره رازی هیچ‌گونه مطلب اجتماعی وجود ندارد. در حالی که شماره‌های ۶۸ و ۱۰۰ به ترتیب با ۱۱۵ و ۱۲۲ صفحه بیشترین بخش اجتماعی را دارند. از نقطه نظر همکارانی که در تهیه بخش اجتماعی فعالیت داشته‌اند ذکر این نکته مهم است که تمامی افراد شورای نویسندگان رازی به نوعی در بخش اجتماعی مطلب داشته‌اند که این نشانگر علاقه وافر همکاران بخش علمی به خصوص اساتید محقق همکار نشریه در بخش علمی به مسایل و موضوعات دارو و داروسازی ایران از منظر اجتماعی است. با صرف نظر از

دوستان و خوانندگانی که برای قسمت رازی و خوانندگان نامه نوشته‌اند، ۲۵۱ نفر طی این ۱۹۵ شماره برای بخش اجتماعی مطلب نوشته‌اند که شامل افراد هیات تحریریه نیز می‌شود. از این تعداد ۱۶۳ نفر فقط یک بار برای رازی دست به قلم شده‌اند، ۳۴ نفر برای بار دوم هم مطلب نوشته و ارسال کرده‌اند. تعداد دوستانی که ۹-۳ مطلب چاپ شده دارند به ۲۹ نفر می‌رسد.

خوشبختانه بررسی افرادی که برای بخش اجتماعی مطلب نوشته‌اند نشان می‌دهد که نشریه با طیف وسیعی از خوانندگان در ارتباط بوده است. علاوه بر داروسازان و دانشجویان داروسازی، دانشجویان پزشکی، پیراپزشکی، پزشکان و متخصصان رشته‌های مختلف پزشکی، فارغ‌التحصیلان رشته‌های تغذیه، حقوق و بهداشت نیز در فهرست نویسندگان قرار می‌گیرد. مدیران و دست‌اندرکاران مسایل دارویی ایران، از جمله معاونین دارویی وزارت بهداشت، مدیران کل اداره دارو، مدیران عامل شرکت‌های داروسازی هر کدام به نوبه خود سهمی در پربار کردن مطالب رازی داشته‌اند.

چنانچه ذکر شد در بررسی وضعیت نویسندگان بخش اجتماعی، بخش رازی و خوانندگان منظور نشده است که خود در مطلب جداگانه‌ای بایستی مورد بررسی قرار گیرد. هیات تحریریه رازی نیز هر کدام به سهم خود نقش درخوری در بخش اجتماعی نشریه رازی عهده‌دار بوده‌اند. دکتر ثمنی با ۱۸ مطلب، دکتر سرکندی با ۲۸ مطلب، دکتر محلاتی با ۳۰ مطلب (صرف نظر از وظیفه ایشان در بخش رازی و خوانندگان)، دکتر غلامی با ۴۰ مطلب، دکتر روشن ضمیر با ۴۸ مطلب و دکتر سیامک نژاد با ۱۰۵ مطلب چاپ شده، به این بخش یاری رسانیده‌اند. نگارنده نیز حسب وظیفه خود در بخش اجتماعی با ۹۸ مطلب چاپ شده در خدمت خوانندگان بوده‌ام. حال بهتر است به سرفصل‌ها و یا عناوین ثابتی که طی این سال‌ها در رازی متولد شده و سرنوشت آن‌ها بپردازیم، سپس در ادامه موضوعات مطروحه در بخش اجتماعی رازی را بررسی خواهیم کرد و در پایان سعی خواهیم کرد از هر یک از موضوعات و مطالب چاپ شده در رازی بخش‌هایی را انتخاب و مجدداً برای خوانندگان محترم نقل کنیم تا ضمن آشنایی با نکات و موضوعات مهم برای همکاران داروساز طی دو دهه گذشته و یا بهتر بگوییم ۱۵ سال گذشته به نوعی ادای دینی به کار ارزشمند همکاران خود داشته باشیم.

۱- طنز: خوشبختانه از بدو شروع انتشار رازی در همکار طنز قلم به دست در هیات تحریریه حضور داشته‌اند که از همان ابتدا اثر انگشت خود را در بخش

اجتماعی بر جای گذاشتند. ف - ر. راوی از شماره یک صفحه نیشدارو را به پا کرد که در شماره ۲ و ۳ و ۷ هم چاپ شد، سپس تنها کورسویی از این صفحه در شماره ۱۰۴ دیده شد و چراغ این صفحه برای همیشه خاموش شد. حکیم باشی هم که خود را در این زمینه صاحب حق و قلم می داشت بلافاصله دست به کار شد و از شماره ۹ صفحه نیشتر را راه انداخت که در شماره ۱۰ و سپس ۱۸ ادامه یافت و این صفحه نیز متاسفانه ادامه پیدا نکرد. البته سایر همکاران پیوسته و ناپیوسته رازی هم طی این مدت قلم به دست گرفته تا استعداد خود را در زمینه طنز به دیگران عرضه کنند. از شماره ۵۳، صفحه وقایع اتفاقیه توسط داروساز جوان گشوده شد که هدف آن بررسی مشکلات ظاهراً پیش پا افتاده و عادی داروسازان و داروخانه های چاشنی طنز بود، صفحه ای که در شماره های ۵۵، ۵۶، ۵۸ و ۶۰ نیز چاپ شد. در این مدت تهیه کننده صفحه به دکتر جوان و همکاران و سپس دکتر جوان تغییر نام داد. البته حکیم باشی در شماره ۵۶ با مطلب این گونه بخندیم نشان داد تصمیم ندارد میدان را چندان هم برای رقبا خالی کند. خاطرات داروخانه که چاپ آن از شماره ۲ شروع و ع - م - نیا تهیه کننده این صفحه در شماره های ۳، ۵ و ۷ نیز آن را ادامه داد به نوعی دارای رگه ای طنز است صفحه ای که زمان آن از شماره ۵۶ به دست سیدمحسن خاطراتی که نام مستعار دیگر همکاری است افتاد و در او شماره ۵۶ و ۵۷ خاطرات داروخانه را نوشت. در شماره ۶۳ جناب خاطراتی یاد دوران دانشجویی افتاد و طنز خاطرات دانشگاه را به چاپ رسانید ولی چراغ این خاطرات نویسی و ذوق طنز خاطراتی عزیز در همین شماره به پایان رسید و ادامه ای بر آن ننوشت. در شماره ۴۷ فیلمنامه ای از دکتر محلاتی به چاپ رسید که گرچه طنز نیست ولی رگه های طنز تلخ و گزنده آن نشانه هایی از وضعیت آن زمان جامعه را در خود داشت. از شماره ۷۶ دکتر سیامک نژاد مجدداً چراغ طنز را در نشریه با عنوان طنز در پزشکی روشن کرد و در دو شماره بعد هم آن را ادامه داد. رگه های قوی طنز و طنزازی در ویژه نامه صد هم دیده می شود. مطالعه مجدد این شماره خاطرات بسیاری را به ذهن همکاران خواهد آورد. رازی و سیاست خارجی در شماره ۱۰۴ و طنز معجزه دفترچه بیمه هر دو از دکتر سیامک نژاد از آخرین مطالب طنز چاپ شده در رازی هستند. البته در صفحات دریاچه ای به استعدادها و صفحات ادبی نشریه رازی که بعد به آن ها خواهیم پرداخت نیز مطالب طنز متعددی به چاپ رسیده ولی به هر حال جای طنز و طنزازی در صفحات نشریه خالی است. دکتر محمدرضا جعفرزاده در زمان دانشجویی طنز راپورت

مخصوص رعایای داروسازی را در شماره ۱۲۸ نوشته و آن را در شماره‌های ۱۲۹ و ۱۳۵ ادامه داده است که عملاً آخرین طنزهای چاپ شده در رازی هستند.

۲- گفتگو: مصاحبه همواره از موضوعات مورد بحث در هیات تحریریه نشریه رازی بوده و کمابیش نیز در هر سال با افراد مختلفی مصاحبه شده است. معمولاً دو گروه از همکاران هدف این مصاحبه‌ها بوده‌اند اول اساتید و بزرگان صنعت و علم داروسازی و دوم مدیران ارشد نظام دارویی که تصمیم‌گیری‌ها و نظرات آن‌ها برای خوانندگان نشریه مهم بوده است. نشریه رازی در ۱۹ شماره خود گفتگو یا مصاحبه داشته است. این گفتگوها با عنوان در محضر استاد با مصاحبه با دکتر شفیعی ریاست محترم دانشکده داروسازی دانشگاه تهران در شماره ۸ شروع می‌شود. دکتر زرگری، دکتر نجم‌آبادی، دکتر عبیدی، دکتر اکبری از جمله افرادی هستند که با آن‌ها به عنوان بزرگان صنعت داروسازی ایران مصاحبه شده است. دکتر احمدیانی دوبار و دکتر آذرنوش از جمله معاونین دارویی بوده‌اند که با آن‌ها گفتگو انجام شده است. مصاحبه‌های دکتر عبیدی و دکتر اکبری حاوی نکات جالبی برای نسل جوان داروسازی کشور است که می‌توانند در آن اطلاعاتی در مورد این رشته در سال‌های گذشته و آنچه بر این صنعت گذشته بیابند. البته در رازی طرحی نیز وجود داشت تحت عنوان داروسازان در کسوتی دیگر، که در این طرح قرار بر این بود که به گفتگو با داروسازانی بپردازند که به حرفه‌ای دیگر مشغولند. اولین مصاحبه تحت این عنوان هم در شماره ۱۵۴ و با دکتر حسین یقینی نقاش - داروساز اصفهانی چاپ شده است ولی این طرح ادامه پیدا نکرد.

۳- معرفی کتاب: معرفی کتب داروسازی و یا پزشکی برای خوانندگان رازی از ابتدا شروع به کار رازی مورد توجه هیات تحریریه قرار داشته است. تاکنون نشریه رازی در ۴۲ شماره خود حدود ۵۵ کتاب را معرفی کرده است. این بخش که تحت عنوان در بازار کتاب و از شماره ۸ شروع شد عمده‌تاً توسط دکتر سیامک نژاد تهیه شده است. البته سایر همکاران هم از جمله دکتر روشن ضمیر، دکتر سرکندی، دکتر منتصری و نگارنده نیز در تهیه آن همکاری داشته‌اند. در ابتدا این صفحه علاوه بر معرفی تاحدودی نیز نقد و بررسی مطالب کتاب را هم شامل می‌شد ولی کم‌کم تنها به معرفی کتاب پرداخت و حتی عنوان آن نیز از شماره ۱۰۸ به معرفی کتاب تغییر کرد. تداوم این عنوان بستگی به دریافت کتب از سوی نویسندگان و یا ناشران برای معرفی در نشریه رازی دارد. البته نه به عنوان نقد و بررسی و فقط آشنایی بیشتر با کتب منتشره در شماره ۱۴۰

عنوان فصلی از یک کتاب توسط دکتر روشن ضمیر گشوده شد که تنها یک بار دیگر در شماره ۱۷۰ خود را نشان داد و سپس خبری از آن نشد.

۴- پا توی کفش پزشکان: مهم‌ترین عامل ارتباطی پزشکان و داروسازان نسخه است. نسخه، نحوه نگارش و اشکالات احتمالی موجود در نسخ از نظر اقلام تجویزی، تداخلات آن‌ها و دستورات مصرف داروها همواره از موضوعات مورد بحث و جدل بین داروسازان و پزشکان بوده است. این موضوع در هر دو بخش علمی و اجتماعی رازی به تناوب و با توجه به شرایط موجود مورد توجه قرار گرفته‌اند که حتی مباحث و گلایه‌هایی را هم در پی داشته است. نسخه‌نویسی در یک نگاه عنوان صفحه‌ای بود که از شماره ۹ نشریه رازی شروع شد. سپس دایره کنترل نسخ وزارت بهداشت، صفحه مروری بر نسخ را گشود که در شماره ۲۲، ۲۳ و ۲۴ در بخش اجتماعی و از شماره ۳۰ در بخش علمی به چاپ رسید. ولی مسئول محترم صفحه نسخه‌نویسی در یک نگاه که نمی‌خواست به این راحتی پا از کفش پزشکان محترم بیرون بکشد از شماره ۲۷ مجدداً این بخش را فعال کرد که آخرین آن‌ها در شماره ۴۴ به چاپ رسید. کلاً بررسی نسخ در بخش اجتماعی در ۲۰ شماره به چاپ رسیده است. ولی مثل این که داستان به همین جا ختم نشد و موضوع اصلی صفحه وقایع اتفاقیه در شماره ۶۰ نیز به نسخه‌نویسی از دیدگاهی طنز اختصاص یافته است.

۵- از خوانندگان، با خوانندگان: با شروع انتشار رازی همانند سایر نشریات به تدریج تماس خوانندگان با نشریه‌ای که آن را از خود می‌دانستند شروع شد. خوانندگان رازی را به عنوان همدمی برای درد دل‌های خود، نظرات و انتقادات خود از شرایط بازار دارویی ایران و یا پاسخ‌گویی و گلایه از مطالب چاپ شده انتخاب کردند. حجم بالای مطالب ارسالی خوانندگان به دو دسته تقسیم می‌شدند، مطالبی که به صورت مستقل قابلیت چاپ در بخش علمی و اجتماعی را داشته و بیشتر حالت اطلاع‌رسانی و یا بررسی کلی دارو و داروسازی را داشتند که به مرور هم در مجله به چاپ رسیدند. گروه دوم نامه‌های بود که بیشتر موضوع خاصی از شرایط داروسازی و داروخانه‌های ایران را مدنظر داشتند و بیشتر به طرح مشکلات پیش روی داروسازان می‌پرداختند. انعکاس نظرات این عزیزان از همان ابتدا در دستور کار نشریه رازی قرار گرفت تا به عنوان تریبونی به گوش مسئولان و متصدیان امر داروسازی و مقامات وزارت بهداشت رسانیده شود. صفحه رازی و خوانندگان از شماره ۹ و بدین منظور گشوده شد. صفحه‌ای که به جرات می‌توان گفت پایدارترین صفحه در بخش اجتماعی رازی بوده و

تاکنون در ۱۶۹ شماره رازی چاپ شده است. این بدان معنی است که خوانندگان رازی همواره ارتباط خود را با نشریه‌ای که متعلق به خود می‌دانسته‌اند، حفظ کرده‌اند. ارزش این صفحه و مسایل مطرح شده در آن در حدی است که بایستی در مطالبی جداگانه مورد بررسی قرار گیرد. با افزایش تعداد نامه‌های رسیده از خوانندگان و وجود نامه‌هایی حاوی مطالب کلی‌تر و جامع‌تر ضرورت گشودن صفحه‌ای جدید احساس می‌شد تا هم امکان چاپ مطالب رسیده بیشتری فراهم گردد و هم مطالب خاص و جامع‌تر جدای از سایر نامه‌ها طرح و در معرض دید و قضاوت سایر خوانندگان قرار گیرند. صفحه دیدگاه‌ها با این هدف از شماره ۲۸ در اردیبهشت ۷۱ شروع به کار کرد. دیدگاه‌ها در کنار رازی و خوانندگان از قدیمی‌ترین و ثابت‌ترین قسمت‌های بخش اجتماعی رازی محسوب می‌شود. موضوعات متعددی در صفحه دیدگاه‌ها طرح و توسط همکاران داروساز و پزشک مورد بررسی قرار گرفته‌اند. صفحه دیدگاه‌ها تاکنون در ۸۲ شماره رازی به چاپ رسیده که آخرین آن شماره ۱۸۸ بوده است. تداوم حیات این صفحه به شما خوانندگان گرامی بستگی دارد زیرا که این صفحه متعلق به شماست. دریافت نامه‌ای از یک خواننده خوش ذوق حاوی قطعه شعری در مورد چشم با مطلع «شکر خداوند بزرگ جهان آن که بود خالق چشم و روان» موجب شد که سردبیر محترم نشریه از شماره ۲۵ در بهمن ماه سال ۷۰ صفحه جدیدی برای رازی بگشاید با نام دریچه‌ای به استعدادها برای چاپ سروده‌های همکاران محترم داروساز و پزشک. دریچه‌ای به استعدادها تا شماره ۶۲ در ۲۳ شماره رازی چاپ شد که نشان دهنده استقبال همکاران از آن بود. سپس با مدتی وقفه همراه شد ولی مجدداً از شماره ۱۴۰ ادامه یافت و در کل تاکنون در ۲۹ شماره به چاپ رسیده که آخرین آن شماره ۱۵۶ نشریه رازی است. تنوع مطالب غیرعلمی و یا غیرمرتبط با دارو و داروسازی و یا در واقع مطالبی که جنبه ادبی داشتند موجب شد که صفحه پزشکی و ادبیات نیز متولد شود. پزشکی و ادبیات از شماره ۱۲۶ حیات خود را آغاز کرد و تاکنون همکاران پزشک داروساز طی ۱۵ شماره که آخرین آن شماره ۱۸۲ بوده است این صفحه متعلق به خود را اداره کرده‌اند. خوانندگان نشریه در طول این سال‌ها نشان داده‌اند که در کنار علم داروسازی و یا دانش پزشکی در زمینه‌های مختلف صاحب ذوق و سلیقه هستند.

این ذوق سرشار را در صفحات مختلف به خصوص دریچه‌ای به استعدادها می‌توان دید. داستان‌های چاپ شده از دکتر صابری توکلی مدعای اصلی این

ذوق و استعداد است. داستان‌هایی که اولین آن‌ها در شماره ۸۱ چاپ و نهایتاً به ۶ داستان رسید. و یا می‌توان به نمایشنامه شرح پریشانی دکتر محمد فروغی در شماره ۶۸ اشاره کرد.

۶- سایر نشریات: دیگر نشریاتی که به خصوص در زمینه مسایل پزشکی و دارویی منتشر می‌شوند همواره از اهمیت خاصی در هیات تحریریه رازی برخوردار بوده‌اند. در این راستا نشریات غیرپزشکی و دارویی نیز مورد توجه قرار داشته‌اند و سعی شده است تا گزیده‌ای از اخبار و مطالب مهم آن‌ها برای اطلاع خوانندگان رازی انتخاب و منتشر شوند. همان‌طور که گفته شده این مطالب طیف گسترده‌ای از مطالب کاملاً خبری و حتی طنز تا موضوعات جدی علمی را دربر گرفته است. شروع این روند از شماره ۳ نشریه و تحت عنوان صفحه رویدادها بوده است که توسط دکتر سیامک نژاد تهیه و یا در واقع انتخاب و تدوین می‌شده است و ۵ شماره از آن که آخرین آن در شماره هفتم رازی بوده به چاپ رسیده است. سپس در شماره ۱۳ صفحه در آینه مطبوعات گشوده شد که ادامه نیافت. صفحه رویدادها از شماره ۱۸ با شکل و شمایل جدید و تحت عنوان رخداد و خبر به حیات خود ادامه داد که ۱۴ شماره آن با انتخاب دکتر سیامک نژاد تهیه و به زیور طبع آراسته شد. دکتر روشن ضمیر همکار دیگری که علاوه بر بخش علمی همیشه حضوری مستمر در بخش اجتماعی رازی هم داشته‌اند از شماره ۳۹ فروردین ۷۲ صفحه گذر و نظر را گشودند که هدف آن نه تنها خبرها و یا رویدادها بلکه نقل مجدد مطالب خواندنی سایر نشریات بود که در آن‌ها رگه‌هایی از طنز هم دیده می‌شد. در واقع گذر و نظر به نوعی ادامه راه صفحه نیشدار و محسوب می‌شود. گذر و نظر در مجموع ۷ شماره دوام آورد که دو شماره از آن توسط دکتر سیامک نژاد تهیه شده است. دکتر روشن ضمیر این ایده را سپس تحت عنوان تورق و تامل یا حدیث دیگران از شماره ۱۰۹ ادامه دادند که تا شماره ۱۳۶ در ده شماره نشریه به چاپ رسید. هدف از صفحه تورق و تامل معرفی و ذکر بخشی از مطالب گاهنامه‌ها و نشریاتی خاص بود که به علت محدودیت انتشار کمتر در دسترس بوده‌اند. دکتر روشن ضمیر همین روند را از شماره ۱۳۸ و تحت عنوان از دیگران ادامه داد. عمر صفحه از دیگران نیز تا ۹ شماره رازی ادامه یافت که آخرین آن در شماره ۱۷۲ به چاپ رسید. از دوستان خارج از هیات تحریریه نیز همکار گرامی هادی دلبری در زمان دانشجویی صفحه دانستنی‌ها را تهیه و ارسال می‌کردند که از شماره ۱۰۸ در ۵ شماره به چاپ رسیده است.

۷- داروسازی و اخبار مربوط به دنیای داروسازی چه خارجی و چه اخبار و اطلاعات مربوط به صنعت داروسازی ایرانی از نظر تولید، اقلام در حال تولید، داروهای در دست تحقیق و مطالعه، قوانین و مقررات حاکم بر این صنعت همواره از جایگاه ویژه‌ای در بخش اجتماعی نشریه رازی برخوردار بوده‌اند. مقالات مربوط به دنیای داروسازی عمدتاً توسط دکتر منتصری و تیم همکاران در هر دو بخش داخلی و خارجی و سپس دکتر کبریایی زاده و همکاران جهت بررسی وضعیت صنایع داروسازی داخلی به نگارش درآمده‌اند. نگارنده نیز طی چند سال اخیر عمدتاً در زمینه جهان داروسازی و شرکت‌های بزرگ داروسازی و اخبار مربوطه در خدمت خوانندگان رازی بوده‌ام. چراغ اول این مباحث در همان شماره اول و با مطلب مقایسه رشد تولید دارو در ایران توسط دکتر منتصری و جهان داروسازی در سالی که گذشت توسط دکتر روزبهانی روشن شد. سپس خانم دکتر نژاد حاجی زاده صفحه در جهان داروسازی را گشودند که در دو شماره ۲۲ و ۲۶ به چاپ رسید. این صفحه که عمدتاً به اخبار شرکت‌های داروسازی بزرگ و سایر بازارهای دارویی جهان اختصاص داشت توسط واحد علمی شرکت سهامی دارویی کشور ادامه یافت و در مجموع در ۸ شماره رازی تا شماره ۴۲ به چاپ رسید. از شماره ۳۶ نگارنده همین صفحه را با نام نگاهی به بازار جهانی دارو ادامه داد که تنها در یک شماره به چاپ رسید و از شماره ۱۴۰ و با نام مروری بر جهان داروسازی تهیه و چاپ آن مجدداً از سر گرفته شد. در مجموع تا شماره ۱۶۴ صفحه مروری بر جهان داروسازی در ده شماره رازی به چاپ رسید. بررسی آماری و میزان فروش دارو در بازارهای جهانی ابتدا توسط دکتر منتصری و دکتر نصوحی شروع و در این زمینه مقالات مفصل و خواندنی در شماره‌های ۷۰، ۷۶، ۱۰۴ و ۱۱۶ به چاپ رسید که هر کدام به بررسی یک سال بازار جهانی دارو می‌پرداختند. وظیفه این بررسی از سال ۲۰۰۰ میلادی به نگارنده واگذار شد که ابتدا صفحه آشنایی با شرکت‌های بزرگ داروسازی در شماره ۱۴۵ نشریه گشوده شد و طی ۶ شماره فروش جهانی دارو در سال ۲۰۰۰ مورد بررسی قرار گرفت. سپس این صفحه با نام جهان داروسازی در سال مورد بررسی ادامه یافت که تاکنون در ۲۵ شماره رازی به چاپ رسیده است. گزارشات مربوط به وضعیت تولید و فروش دارو در ایران در سال‌های ۷۷، ۷۸، ۸۰ و ۸۱ توسط دکتر کبریایی زاده و همکاران تهیه و منتشر شده‌اند. نگاه به دنیای داروسازی همیشه از منظر تولید و فروش و آمار مربوطه و یا اخبار روز مربوط به شرکت‌های داروسازی نبوده است.

تاریخچه و سرگذشت دنیای داروسازی و شرکت‌های داروسازی نیز در رازی مورد توجه قرار گرفته‌اند. قرن داروسازی سلسله مطالبی بود که جهت آشنایی بیشتر با تاریخچه داروسازی جهان تهیه شده و از شماره ۱۴۰ چاپ آن‌ها شروع شد و طی ۹ شماره تا شماره ۱۴۸ تاریخچه داروسازی جهان مورد بررسی قرار گرفت. در همین زمینه طی چهار شماره از شماره ۱۵۲ تاریخچه شرکت‌های عمده و بزرگ داروسازی جهان هم مورد بررسی قرار گرفت. در نگاه به وضعیت صنایع داروسازی جهان که عمدتاً به کشورهای بزرگ و یا در واقع به شرکت‌های بزرگ داروسازی دنیا اختصاص داشته است، نشریه رازی همواره سعی کرده است که مطالبی در مورد سایر کشورها و وضعیت دارویی آن‌ها نیز داشته باشد. این‌گونه گزارشات به‌طور پراکنده در رازی حضور داشته ولی از شماره ۱۴۴ سردبیر نشریه با توجه به مأموریت‌های خود از طرف وزارت بهداشت برای بررسی وضعیت دارو در کشورهای منطقه مقالاتی جهت بررسی دارو در این کشورها تهیه نمود که به‌طور منظم در رازی به چاپ می‌رسید. در این رشته از مقالات دارو در ۹ کشور همسایه به خصوص آسیای میانه مورد بررسی قرار گرفته است.

۸- دیگر برای شما چه داشته‌ایم؟ در مدت زمان چاپ رازی و به فراخور شرایط و نیازهای جامعه داروسازی و جهت تامین هرچه بیشتر رضایت خوانندگان مطالب و عنوان‌های مختلفی در رازی متولد و برای مدتی در نشریه حضور داشته‌اند که ذکر آن‌ها خالی از لطف نخواهد بود. گفت و شنود در داروخانه در سال دوم انتشار رازی متولد شد و در ۵ شماره نشریه رازی به چاپ رسید. این صفحه با هدف بررسی سوالات مهم مراجعان به داروخانه‌ها و پاسخ به این سوالات تهیه می‌شد. از شماره ۲۸ آشنایی با پایان‌نامه‌های داروسازی صفحه جدیدی بود که در رازی گشوده شد. هدف از آن معرفی و بررسی نتایج زحمات همکارانی بود که برای پایان‌نامه‌های خود دقت نظر بیشتری داشتند. این صفحه به‌طور متناوب در بخش اجتماعی و سپس علمی به چاپ می‌رسید که ۶ قسمت آن در بخش اجتماعی بوده است. علاقه خوانندگان و نظر مسؤولان نشریه به ایجاد تنوع هرچه بیشتر موجب شد که از شماره ۴۴ سر و کله جدول هم در نشریه پیدا شود.

جداول رازی که عمده مطالب آن‌ها به دارو و داروسازی و یا پزشکی مربوط می‌شد نیز از صفحاتی بود که به‌طور مشترک در هر دو بخش علمی و اجتماعی به چاپ می‌رسید. واحد علمی بخش رازی تهیه‌کننده اولیه جداول بود. سپس از

بین خوانندگان دوستانی ذوق خود را در این زمینه آزمودند. این علاقه در هیات تحریریه و اساتید دانشگاهی هم دیده شد. دکتر ثمینی و دکتر دهپور از جمله طراحان جدول در رازی بوده‌اند. گسترش روزافزون کامپیوتر و استفاده از آن و امکان دریافت اطلاعات از طریق اینترنت موجب شد تا خواننده علاقمند نشریه ابراهیم سعادت جو صفحات سیری در اینترنت و روش‌های جستجو در مدلاین را بگشایند. سیری در اینترنت از شماره ۱۱۹ شروع و در ۸ قسمت به چاپ رسید و جستجو در مدلاین در ۳ شماره ۱۳۷، ۱۳۸، و ۱۴۰ به خوانندگان عزیز عرضه شده است. از بهمن ماه سال ۸۱ همکار هیأت تحریریه دکتر غلامی به اتفاق تیم همکارانشان در وزارت بهداشت پایه‌گذار صفحه گزارش مرکز فارماکوویزیلانس از شماره ۱۵۷ بودند. گزارشاتی که هدف آن بررسی عمده عوارض جانبی گزارش شده به وزارت بهداشت و تحلیل آماری این عوارض بود. گزارش‌های فارماکوویزیلانس که در شماره ۱۸۹ با نام مرکز ثبت و بررسی عوارض ناخواسته دارویی منتشر شد تاکنون در ۳۷ شماره رازی به چاپ رسیده است. فرهنگ اصطلاحات داروسازی نیز جهت آشنایی همکاران داروساز و خوانندگان با لغات جدید مورد استفاده در متون علمی به خصوص حروف مخفف مورد استفاده مانند cpp یا DMF و غیره طی سه شماره از شماره ۱۶۸ توسط نگارنده تهیه و تنظیم و در شماره ۱۷۷ متممی برای آن نوشته شد.

۹- گزیده‌ای از مطالب چاپ شده: انتخاب مطلب و یا نوشته‌ای برگزیده از بین صدها مطلب و مقاله به چاپ رسیده بسیار سخت و دشوار است. ولی به هر حال اکنون که به گذشته می‌نگریم و مطالب گذشته نشریه رازی را بررسی می‌کنیم، مطالبی را می‌یابیم که بیشتر زبان گویای مشکلات و درد دل‌های جامعه داروسازی ایران بوده است. مطالبی که هنوز هم گوشه‌ای از ذهن و خاطرات گذشته‌ها را به خود اختصاص داده‌اند. مقالاتی که بیشتر از آن که با منطق به ارزیابی آن‌ها پردازیم، احساسات و عواطف ما را برمی‌انگیزانند. یادی از دوستی که دیگر در بین ما نیست، طنزی که خاطراتی از کار در داروخانه‌های دانشکده داروسازی را برایمان زنده می‌کند، بزرگداشتی از همکاران داروساز که هنوز هم علی‌رغم سن بالا، سایه‌ای بر سر جامعه داروسازی این مملکت دارند و یا حتی مطالبی علمی و یا غیرعلمی که روزی مساله اصلی ما بوده‌اند و هم‌اکنون چنان پیش پا افتاده به نظر می‌رسند که بیان آن برای جوانان تازه فارغ‌التحصیل شده و دانشجو لبخندی از تعجب و شاید هم تمسخر را به دنبال خواهند داشت. به هر حال مرور رازی و به خصوص آنچه در بخش اجتماعی آن

به چاپ رسیده آیینیه ای است از بیش از ۱۶ سال داروسازی و داروسازان این مرز و بوم. انتخاب بسیار سخت است ولی مواردی را جهت یادآوری برای همراهان قدیمی و آشنایی یاران جدید برگزیده ایم. امید که تلنگری به ذهن همگان زند و فراموش شده ای را به یاد آورد و یا دردی را که قبلاً داشته ایم و مشکلی را که بر آن فائق شده ایم را متذکر گردد.

■ حکیم باشی / ماجراهای آمپول من / ۲ اسفند ۶۸

تاظهر حدود ۳۰ دواخونه دیگه را سرزدم و از همشون جواب رد شنیدم. دیگه خسته شده بودم. من که اول سینه جلو داده و طلبکارانه آمپول می خواستم، حالا با قدی خمیده و حالتی ملتسمانه از حکیم آخرین دواخونه قبل از این که جواب رد بشنوم، خواستم که فقط بگوید از کجا آمپول ها را بخرم.

■ ف- ر. راوی / نیشدارو / ۳ فروردین ۶۹

سینه مالا مال درد است ای دریغا مرهمی داروشناسان با مطالعه همین یک بیت به راحتی دریافته اند که در آن روزگار (زمان حافظ) از پمادی احتمالاً شبیه پماد TNG برای تسکین دردهای پشت جناغ سینه استفاده می شده است.

■ دکتر سیامک نژاد / گزارش یک واقعیت / ۷ مرداد ۶۹

در سال های پایانی دهه شصت رانتیدین از جمله مشکلات نظام دارویی بود. اصرار بر تحویل تنها یک ماهه دارو و با نسخه متخصص داخلی - گوارشی و درگیری های هر روزه در داروخانه های دانشکده داروسازی. امروزه رانتیدین تقریباً به صورت OTC در دسترس همگان است.

■ دکتر نیک نژاد / ده سال مسؤولیت مصاحبه / ۱۳ بهمن ۶۹

تنها راه پیشبرد اهداف دارویی در کشورهای جهان سوم استفاده از نظام ژنریک به جای نظام تجاری داروست. امید است با تلاش بتوان نظام دارویی

ایران را به عنوان الگویی ممتاز جهت ارایه به کشورهای مختلف به خصوص جهان سوم عرضه نمود.

■ **دکتر پوستی / گزارش سفر به ژاپن / ۱۶ اردیبهشت ۷۰**

در یکی از کارخانه های داروسازی ژاپن یک سفالوسپورین خوراکی نسل سوم به نام سفیکسیم تولید شده که به تایید FDA هم رسیده است. اهمیت این مساله در این است که هنوز در دنیا سفالوسپورین نسل سوم خوراکی معرفی نشده است.

■ **دکتر روشن ضمیر / ضرورت حضور در میدان صلح آسمانی / ۲۰ اردیبهشت ۷۰**

صنعت داروسازی ما مجبور و محکوم به رشد است و این رشد هم از جهات کمی و هم به لحاظ کیفی ضرورت دارد. پرداختن به کیفیت دارو زیاده طلبی و بلندپروازی نیست. یک ضرورت است و به ضرورت ها بایستی بیندیشم.

■ **دکتر حسین محمدی / دکتر داروساز رکن اصلی داروخانه / ۳۰ تیر ۷۱**

دکتر داروساز در داروخانه نبود. تکنسین داروخانه نسخه را پیچید و حق فنی را هم به قیمت داروخانه اضافه کرد. تا جایی که اطلاع داشتم وزارت بهداشت مبلغی را (البته به حق) تحت عنوان حق ارایه خدمات تخصصی (حق فنی) جهت راهنمایی بیمار و با توجه به حضور دکتر داروساز در داروخانه در نظر گرفته بود، حال آنکه تصور می کنم در غیاب دکتر داروساز در داروخانه، حق فنی به ناحق از من دریافت شد.

■ **دکتر شادفر / تعجیل در تعدیل / ۳۶ دی ۷۱**

شنیده می شود که قیمت دارو زیاد نشده بلکه بهایش را تا سقف تعادل «جهانیده اند»! اما چه فایده که رسیدن به این «تعادل» باعث «عدم تعادل» افشار

فرودست گردیده است. یعنی بیشترین نیازمندان به دارو و درمان. نسخه های معمولاً ۵۰-۴۰ تومانی آن ها اینک با سرنگ و تزریق و سایر مخلفات از ۳۰۰-۲۰۰ تومان درمی گذرد. و این یعنی امتناع از ابتیاع دارو!!

■ دکتر نوشین شیرانی / دیدگاه ها / ۴۷ آذر ۷۲

اکثر داروخانه چی ها داروهایی به بیمار می دهند که از نظر من پزشک معالج بیمارم هیچ گونه نیازی به آن دارو ندارد و وقتی بیمار را نزد داروخانه چی می فرستم که این داروها اشتباه است باید اصل آن ها را بدهد، آقا با کمال خونسردی جواب می دهد این داروها فرقی با آن هایی که دکتر نوشته ندارد و همان کار را می کند.

■ دکتر مسعود اسرار دل / دریچه ای به استعدادها / ۵۳ خرداد ۷۳

در به در دنبال دارو بودن آخر تا به کی؟
نسخه ای بردست در هر کوی و برزن تا به کی؟
بینوا بیمار با جسمی ضعیف و دردمند
از سحر تا شام نالان و پریشان تا به کی؟
این همه همکار داروساز با علم و ادب
لیک داروخانه ها خالی از دارو تا به کی؟
حال بیمار پریشان است و چشم امیدوار
بی خبر از احوال پریشان تا به کی؟

■ انجمن داروسازان و تکنسین های داروسازی ایران شعبه اصفهان

در پاسخ به نامه دانشجویان اصفهانی در مورد طرح تاسیس

داروخانه توسط پراتیک ها / دیدگاه ها / ۵۱ فروردین ۷۳

این عزیزان (دانشجویان) در قبال هزینه ای که برایشان شده و خود اقرار دارند به فکر صنایع داروسازی و قطع وابستگی صنعت داروسازی از خارج

باشند نه به فکر این که چطور می توان یک نفر موسس داروخانه را از میدان بدر کرد و پس از ۵۰ - ۴۰ سال زحمت کشیدن او را از هستی ساقط نمود.

■ **اکبر شاهسواری / دیدگاه ها / ۶۲ اسفند ۷۳**

پنجاه و یکمین یا دومین ماهنامه رازی که به دستم رسید، با نگاه به قفسه کتاب ها و ردیف ماهنامه رازی تعجب کردم که چگونه در جامعه ما یک حرکت علمی و اصولی تا این حد دوام آورده و ۵۲ ماه از عمرش می گذرد و دچار مشکلات نشده است.

■ **دکتر لقمان سراجی فکری / دیدگاه ها / ۸۶ اسفند ۷۵**

هر داروساز در هر فصلی که داروخانه ای تاسیس می کند حسب اتفاق داروهای همان فصل کمیابند و وادار به قرض و امانت از داروخانه های پیش کسوت می شود. ... ماشین شرکت با ناز و کرشمه سر می رسد، دارو تحویل و چک مبادله می شود. چرا برچسب های شربت اکسیکتورانت شرکت ... کنده شده، کارتن شربت گریب میکسچر چرا شیرمالی شده؟ کارتن شامپوی ... ۲ تا شامپوی سوراخ و خالی دارد، قرص مسکن ... در استریت ۱۰ عددی ۴ خانه خالی بدون قرص وجود دارد.

■ **دکتر افشین حسینی / داروخانه یا همان پیچ در پیچ شمشادی / ۹۲ شهریور ۷۶**

کم کم در نتیجه مشکلات اقتصادی داروخانه به شکلی درآمد که بیمار برایم حکم مشتری را پیدا کرد و البته هرچه بیشتر بهتر. یعنی همان چیزی که از آن متنفر بودم. دوستان پزشک و دندانپزشک نیز همین حالت را داشتند. به راستی چقدر زجرآور است که انسان از بیماری دیگران خوشحال و بقای اقتصادی خود را در بیمار شدن دیگران ببیند.

■ **امیرستگار / سیاست ملی دارویی ایران / ۹۸ اسفند ۷۶**

سیاست ملی دارویی با دو هدف بنیادی در دسترس بودن و قابل خرید بودن دارو برای همه مردم و خودکفایی در تولید شروع و برای نیل به این اهداف اقداماتی صورت گرفت از جمله ۱- قرار دادن سیاست دارویی بر مفهوم تولیدات ژنریک و ممنوعیت تولید و یا وارد کردن داروهای تجارتي، ۲- ملی کردن شرکت های چندملیتی، ۳- ساماندهی شش شرکت توزیع دارو، ۴- متمرکز کردن واردات دارو در شرکت های دولتی و ۵- تخصیص ارز کافی جهت واردات دارو و مواد اولیه

■ **دکتر سید ابوالقاسم همدانی / دیدگاه ها / ۱۱۵ مرداد ۷۸**

هنوز بسیاری از بیماران به گفته های داروسازان سندیت نمی دهند. بالاتر این که هنوز برخی از پزشکان برای بررسی کار داروخانه ای که توسط دکتر داروساز اداره می شود افراد غیرداروساز اعزام می کنند. چگونه می خواهید داروساز در داروخانه مشاور پزشک باشد و در مواقعی که مشکلی پیش می آید نظر مشورتی خود را به پزشک اعلام دارد. اگر تحصیلات دکترهای داروسازی تبدیل به لیسانس شود چگونه داروساز می تواند به وظیفه خود عمل کند.

■ **هادی دلبری / تورق و تامل در حدیث دیگران / ۱۱۸ آبان ۷۸**

بخشی از شعر به چاپ رسیده:

در دم از حد شد فزون pasteur کجاست

نسخه در دستم Drugstore کجاست

قلب من پر از Receptor گشته است

عشق در خونم Monitore گشته است

منحنی های غم on line نیست

Search کردم عشق در Med line نیست

این همه دنبال USP چه سود
یک کلام از عشق در BP نبود
درد من را حافظ و بیدل نداشت
نام داروی تو Martindale نداشت
بی اثر بر من شده Oxazepam
این قدر نسبت به من بدبین مباش
آنچه گفتم صورتی از حرف هاست
کیک را سر همچنان در برف هاست
درد دل‌هایش به رویت باز شد
عاشقی کو رفت داروساز شد

■ دکتر سیامک نژاد / از هر دری سخنی / ۱۲۰ دی ۷۸

برای رفع مشکل نظام دارویی چه باید کرد؟ در این زمینه دو دیدگاه عمده مطرح است. صاحبان دیدگاه اول کماکان اعتقاد دارند همه چیز دارو باید در کنترل دولت باشد ... در چنین وضعی با توجه به وابستگی شدید صنایع داروسازی به ارز دولتی موفقیت هر گونه برنامه ریزی کنترلی در گرو تامین ارز دولتی است. در دیدگاه دوم شرکت‌های تولیدکننده و یا واردکننده دارو بایستی طی یک دوره چند ساله و به تدریج از وابستگی به منابع ارزی دولتی‌ها خلاص شوند.

■ دکتر جمشید سامانی / دیدگاه‌ها / ۱۲۵ خرداد ۷۹

احوال شیخ و قاضی و شرب الیهودشان
کردم سوال صبحدم از پیر میفروش
گفت نگفتنی است سخن گرچه محرمی
درکش زبان و پرده نگهدار و می بنوش

«حافظ»

شرب الیهود حافظ شاید داروخانه‌های منتخب است که کمتر کسی غیر از مسوؤلان عزیز می‌دانند که داروخانه‌های منتخب در کجا هستند و چرا منتخب شده‌اند. اما این جزء آخرین بایستی یکی از اجزاء اصلی شرب الیهود ما باشد چون خواص زیادی دارد.

شرب الیهود شاید شربت مولتی‌سانستول و فروگلوبین و یا قرص وی‌اگراست که خاص داروخانه‌های خواص است و البته در بازار ناصرخسرو (محرم همه درماندگان) هم پیدا می‌شود و اگر یکی از آن‌ها در داروخانه‌ای وجود داشته باشد و اویلاست.

■ محمدرضا جعفرزاده / راپورت مخصوص رعایای داروساز / ۱۲۸

شهریور ۷۹

فی یومنا اقتصادیات و معیشت جماعت دواساز در راسته ناصرخسرو تعیین می‌شود و هر کیمیا و اکسیر که تخمش را ملخ خورده در آن جا به وفور یافت می‌شود. این جمعیت که در ناصرخسرو ملاحظه شده یک مقداری تجار و کسبه‌اند و هیچ مربوط به دوا و درمان و فواید عام ندارند و در ناصیه‌شان رنگ معرفت معلوم نبوده، هیچ از بابت احوال عوام الناس محزون نیستند.

